

תחושת הצליחה על מחבת התובע

אומרים שהתובע אוהו באמצעים הנוראים ביותר של השלטון, נוכח השתלטות תעשיית עסקות הטיי עון, ייתכן מאוד שלתובעת יש סמכויות משמעותיות יותר מלשופטת. שופט בית המשפט העליון האמריקני רוברט ג'קסון, בהיותו התובע הכללי, כתב ש"לתובע יותר שליטה על החיים, החירות והשם הטוב (של אחרים) מאשר לכל אדם אחר באמריקה". עתה מתברר שגם היועץ המשפטי לממשלה אביחי מנדלבליט חש כך, עד כי התבטא באשר למי שהיה או פרקי ליט המדינה שי ניצן במילים אלה: "אבל אתה מבין שהמניאק הזה לא מחליט בתיק שלי?... אין החלטה בתיק שלי מאיוז עילה זה נסגר. לא מוציא החלטה. מושך, אתה יודע. יש לו זמן. והוא עושה לי את זה בכוונה, אני לא יודע מה לעשות", נשמע בהקלטה בתדירות 12, והוסיף: "מי שתפרה אותי זאת דינה וילבר (המשנה ליוה"מ"ש) ושי (ניצן)... מה זה השיטה הזאת שמחזיקים בגרון בן אדם".

האם הרברים חייבים להתנהל כך? האם זו גזירת גורל שהליך המשפטי עצמו, עוד בטרם הכרעת הדין, יהווה עונש? לפני שנים אחרות היתה לנו נציבות ביקורת על הפריקליטות. השופטת ברימוס הילה גרסטל ערכה דוחות ביקורת מערכתית חשובים מאוד, שנועדו לשיפור המערכת. באחד מהם בדקה ומצאה שחולפת בממוצע שנה תמימה עד שמחליטים בפריקליטות על סגירת תיק כנגד חשוד, וגם לאחר שמחליטים – הר לפת בממוצע שנה נוספת עד שטורחים להודיע לו על כך. החשוד, שהוא בסבירות גבוהה חף מפשע – הרי התיק נסגר – מטוגן על המחבת שנה תמימה (בממוצע) על הבטן, ואז נצלה שנה ארוכה נוספת (בממוצע) על הגב. מאליו עילה בזיכרון תיאורו המופלא של פרנץ קפקא בספרו "המשפט" את תחושותיו של יוסף ק, שכלל אינו יודע במה הוא מאשם, מה הפרוצדורה שבה יתנהל משפטו, וכיצד, אם בכלל, יש ביכולתו להתגונן. מאותו דו"ח ביקורת של גרסטל אף התברר כמה פשוט הפתרון, לפחות לחלקה השני של הצליחה: נדרש רק להוסיף לטופס הממוחשב של סגירת תיק משבצת שתחייב את התובע להודיע לחשוד שמוותר לו לצאת מהמחבת.

אין לשמוח לאידו של מנדלבליט, שבתפקידו הרם כיועץ שחווה על בשרו את כוחו העצום של התובע. יש לקוות שהלקח יוביל להקפדה יתרה על זכויות חשודים ונאשמים

אין לשמוח לאידו של מנדלבליט על כך שאפילו הוא, בתפקידו כה חזק כמו היועץ המשפטי לממשלה, חווה על בשרו את כוחו העצום והנוראי של התובע. יש רק לקוות שלמדו מחוויה מתמשכת זו לקחים שעדי שויים להוביל להקפדה גדולה מהמקובל אצלנו על זכויותיהם של חשודים ונאשמים.

לצערי, גם אם למד משהו, הדבר טרם ניכר בהחל"תותיו. כך לא תמצך בהחזרת סמכות הביקורת המערכתית החשובה שנלקחה מהשופטת גרסטל ולא ניתנה למחליפה השופט רוזן, המוסמך לטפל רק בתלונות פרטניות. כך נמנע מלהשתמש בסמכותו ליוזם משפטים חוזרים, אל מול עשרות אלפי הרשעות בשנה; וגם לבקשות שיומים אסירים לעולם אינו מסכים – אפילו כשמדובר בהרשעה כה מופקפת כמו הרשעתו של רומן דורוב. וכך באינספור הקשרים אחרים, שבהם זיכרון מחבת התובע עשוי היה להוליד להחלטות שתתיישבנה טוב יותר עם חירות האזרחים.

פרופ' סנג'רו מלמד בחבללה האקדמית גיל חרובי ובחבללה האקדמית ספיר, ומייסד האתר "ביקורת מערכת המשפט הפבלי"